

SECTION: AGRICULTURAL SCIENCES

DOI 10.70286/ISU-22.10.2025.001

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАН ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

Макадзьоба Валерія

здобувачка вищої освіти магістерського рівня

факультету ТВППТСБ

Науковий керівник:

Каратєєва Олена

к.с.-г.н., доцентка

Кафедра біотехнології та біоінженерії

Миколаївський національний аграрний університет, Україна

Сільське господарство посідає провідне місце в економіці України, а важливою складовою цієї сфери є тваринництво. Серед його напрямів особливе значення має свинарство, яке забезпечує споживачів якісними м'ясними продуктами, а харчову промисловість – необхідною сировиною. Завдяки таким перевагам, як висока скоростиглість, плодючість і універсальність продукції, свинарство розглядається як одна з найбільш перспективних і прибуткових галузей сучасного аграрного виробництва. Попри те, що провідні позиції у м'ясному тваринництві займає птахівництво, свинарство залишається важливою ланкою продовольчої безпеки держави. За статистикою останніх років, виробництво свинини становить близько третини всього обсягу м'яса, що виготовляється в Україні [3, 8].

Поголів'я свиней в Україні за останні роки зазнало істотних коливань під впливом воєнних подій та економічних труднощів (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка поголів'я свиней в Україні 2021-2025 роки (попередня оцінка)

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік (оцінка)
Загальна кількість свиней, млн голів	6,1	5,1	5,0	5,2	5,35–5,4
Зміна до попереднього року, %	–	–15,0	–2,0	+1,5	+3,0...+4,0
Поголів'я у сільгосп підприємствах, млн	4,9	4,8	4,85	4,9	≈5,0
Поголів'я в господарствах населення, млн	1,2	0,3	0,15	0,3	0,35–0,4
Частка свинини у структурі виробництва м'яса, %	33	31	32	33	34–35

Ще у 2021 році в країні утримувалося понад 6 млн голів свиней у всіх категоріях господарств. Однак уже в 2022-му спостерігалось різке скорочення – галузеві експерти оцінили втрати у 10–12 %, що відповідало зменшенню чисельності до приблизно 5,0–5,2 млн голів. До такого спаду призвели насамперед воєнні дії, окупація окремих регіонів, загибель тварин і вимушений забій, а також порушення логістики та скорочення виробництва в приватному секторі. Офіційні ж дані Держкомстату свідчать про менше зниження – близько 3 % (з 5,06 до 4,90 млн голів у сільгосппідприємствах). Розбіжність між офіційною статистикою та експертними оцінками пояснюється неповнотою обліку втрат у зонах бойових дій і приватних господарствах [1, 6].

У 2023 році ситуація дещо стабілізувалася: попри складні умови, виробники зберегли маточне поголів'я, що дозволило уникнути подальшого обвалу чисельності. Підтримувальним фактором стали високі ціни на свинину, які стимулювали продовження виробництва. За даними USDA, кількість свиней залишалася приблизно на рівні 2022 року, а в окремих регіонах навіть спостерігалось поступове відновлення. Станом на середину 2024 року в Україні утримувалося близько 5,2 млн свиней, що на 1,5 % більше, ніж роком раніше. Попри те, що цей показник ще на 3–4 % нижчий від довоєнного рівня, він свідчить про поступове відродження свиначства в безпечних областях та адаптацію галузі до нових умов [2].

Якщо говорити про 2025 рік після двох років спаду спостерігається помітне зростання поголів'я – приблизно на 3–4 %. Основне відновлення відбувається у центральних і західних регіонах (Вінницька, Хмельницька, Львівська, Полтавська області). Великі агропідприємства нарощують виробництво, компенсуючи втрати приватного сектора. Частка промислових господарств у загальному поголів'ї перевищує 90 % (рис. 1).

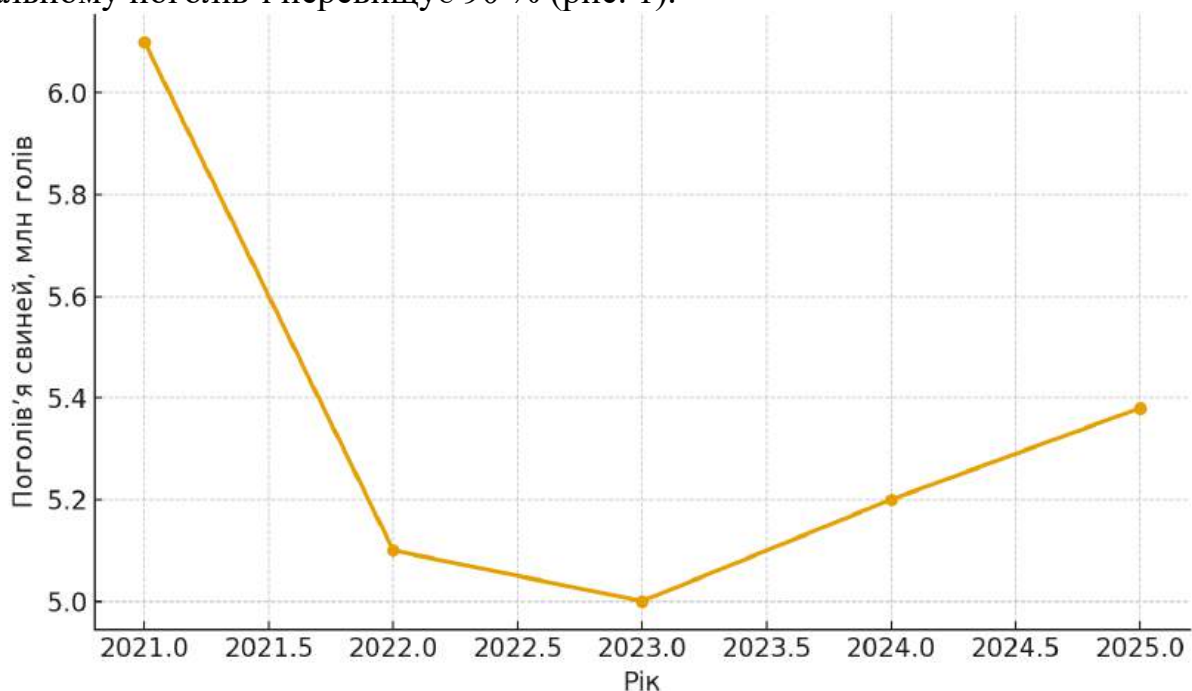

Рис. 1. Динаміка поголів'я свиней в Україні (2021-2025pp.)

Високі врожаї зернових і стабілізація логістики у 2024–2025 рр. сприяли зниженню собівартості відгодівлі та підвищенню рентабельності. Через обмежений імпорт і стабільний попит внутрішні ціни на свинину залишаються високими, стимулюючи виробників нарощувати стада. Основні осередки свинарства у 2025 р. – Вінницька, Київська, Черкаська, Полтавська та Львівська області, які забезпечують понад 60 % загального виробництва [4, 7].

Таким чином, 2025 рік став переломним періодом для українського свинарства – галузь упевнено демонструє ознаки відновлення після воєнного спаду. Поголів'я свиней зросло до 5,35–5,4 млн голів, що все ще нижче за довоєнний рівень (на ~10 %), але свідчить про поступову стабілізацію та відродження виробництва у безпечних регіонах [5, 7].

Найбільших втрат у свинарській галузі України зазнали північні та східні області, що опинилися під прямим впливом бойових дій у перші місяці війни. Значна кількість свиногосподарств у Харківській, Донецькій, Луганській і Херсонській областях була повністю знищена або залишилася на тимчасово окупованих територіях. Попри це, основні потужності промислового свинарства традиційно зосереджені в центральній і західній частинах України, де виробництво продовжило функціонувати, хоча й зазнало певних труднощів. За інформацією Асоціації «Свиноводи України», ключовими регіональними центрами («кластерами») залишаються: Центральний регіон – Київська, Черкаська, Полтавська області; Західний регіон – Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська області; Східний регіон (частково) – Дніпропетровська область. Саме на ці області припадає понад половину промислового поголів'я країни. Так, вибіркове дослідження 59 найбільших підприємств у 19 областях засвідчило, що вони утримували близько 1,74 млн свиней, або приблизно 56 % загальної чисельності промислових тварин на початку 2023 року. Таке співвідношення підтверджує високу концентрацію виробництва у центрально-західному поясі країни. У західних регіонах, де у 2022 році спостерігався дефіцит свинини через наплив внутрішньо переміщених осіб, активно здійснювалося перевезення тварин для дорощування із центральних областей. Натомість у постраждалих від війни районах більшість господарств значно скоротили або повністю втратили поголів'я. У підсумку географічна структура галузі суттєво змінилася: основний центр свинарського виробництва перемістився у безпечніші західні та центральні регіони, тоді як частка сходу й півдня у загальному виробництві різко скоротилася [9-12].

Повномасштабна війна спричинила різке скорочення попиту на м'ясу продукцію, зокрема на свинину. Через масову міграцію населення, евакуацію з прифронтових територій і падіння реальних доходів українців обсяги споживання свинини у 2022 році істотно зменшилися. За оцінками торгових мереж, реалізація свинини скоротилася на 12–20 %. Ключовими чинниками такого спаду стали: економічна криза (ВВП України у 2022 році знизився майже на 30 %); втрата частини населення через виїзд за кордон або переміщення всередині країни (приблизно чверть громадян); підвищення роздрібних цін на свинину порівняно з курятиною. Хоча на початку війни ціни на м'ясо тимчасово

впали, вже до середини 2023 року вартість живої ваги свиней зросла до рекордних 85 грн/кг, що зробило цей продукт менш доступним для більшості споживачів. Як наслідок, українці дедалі частіше обирали дешевшу курятину, яка поступово витіснила свинину з раціону. У результаті частка свинини у структурі споживання м'яса зменшилася з понад 30 % у 2021 році до приблизно 25 % у 2023-му, тоді як частка пташиного м'яса істотно зросла. Така зміна споживчих пріоритетів створює серйозні труднощі для виробників свинини, адже навіть за стабілізації виробництва внутрішній ринок залишається обмеженим рівнем купівельної спроможності населення [4, 10].

Україна історично не належала до великих експортерів свинини, що зумовлено поширенням африканської чуми свиней (АЧС) та невисокою конкурентоспроможністю вітчизняного виробництва. Водночас країна частково залежала від імпорту, головним чином – недорогих свинячих відрубів із країн ЄС. Початок війни серйозно дестабілізував зовнішню торгівлю м'ясом. У 2022 році, коли власне виробництво різко скоротилося, імпорт свинини зріс, аби компенсувати внутрішній дефіцит. Проте вже у 2023 році ситуація змінилася кардинально: за даними USDA, обсяги ввезення знизилися приблизно на 70 %, до 19 тис. тонн – це найнижчий показник за останнє п'ятиріччя. Причиною такого обвалу стало зростання цін на свинину в Європейському Союзі, де у 2023 році через скорочення виробництва продукція подорожчала, і дешевий імпорт для України став економічно не вигідним. Ця ситуація створила нові можливості для українських виробників: зменшення імпорту відкрило нішевий простір на внутрішньому ринку, що дозволило господарствам збільшити обсяги продажу та частково відновити прибутковість. Водночас експорт свинини з України залишається практично відсутнім, оскільки країна має статус неблагополучної щодо АЧС, а внутрішній попит перевищує пропозицію. Вивезення живих тварин також обмежене – переважно здійснюються поодинокі поставки племінних свиней із ЄС для поліпшення генетичного потенціалу. Тож, у 2023–2024 роках торговельний баланс України у секторі свинини покращився: імпорт скоротився, експорт залишився стабільно низьким, а це сприяло зміцненню внутрішнього ринку та підтримці високих цін для національних виробників [7, 9, 12].

Висновки: У 2022–2024 роках політична та економічна ситуація в Україні створила надзвичайно складні умови для розвитку свинарства. Війна призвела до одночасного скорочення пропозиції (через загибель тварин, руйнування виробничих потужностей і втрату господарств) та падіння попиту (внаслідок зниження доходів населення, вимушеної міграції й загального зниження купівельної спроможності). Додатковими викликами стали порушення логістичних шляхів, нестача кормів і труднощі з реалізацією продукції. Попри це, галузь продемонструвала високий рівень адаптивності: завдяки діяльності великих промислових підприємств, гнучкості у перерозподілі ресурсів та стабілізації внутрішнього ринку вдалося уникнути повного краху виробництва. Уже наприкінці 2023 року спостерігалися перші ознаки відновлення – стабілізація цін, поступове зростання поголів'я та відновлення виробництва у безпечних регіонах. Подальша державна підтримка аграрного сектору,

зміцнення макроекономічної ситуації та, насамперед, завершення війни визначатимуть можливості для повного відновлення свинарства до довоєнного рівня, його модернізації та сталого розвитку в наступні роки.

References

1. Агроекономіка України: тенденції та виклики воєнного часу. (2023). К.: ННЦ «ІАЕ». 245 с.
2. Гриценко, В. І. (2019). Економічна оцінка ефективності виробництва свинини. Київ: КНЕУ. 188 с.
3. Бірта, Г. О., Бургу, Ю. Г., Флока, Л. В., Горячова, О. О., Рачинська, З. П., & Гнітій, Н. В. (2021). Свинарство : Монографія. Полтава. 168 с.
4. Держстат України. Статистичний щорічник «Сільське господарство України, 2021–2024». (2024). Київ: Державна служба статистики України.
5. Ковальчук, С. П. (2021). Управління витратами та рентабельністю у свинарстві. Економіка АПК. №8. 101-109.
6. Кучер, Л. І. Ефективність розвитку галузі свинарства в Україні: сучасний стан і напрями відновлення. (2023). Економіка АПК. №7. 45-53.
7. Статистичний збірник «Тваринництво України». (2024). Київ: Держстат України. 180 с.
8. Лихач, В. Я., Луговий, С. І., Луговой, С. И., Топіха, В. С., Калиниченко, Г. І., & Трибрат, Р. О. (2018). Технологія виробництва продукції свинарства. Миколаїв. 103 с.
9. USDA Foreign Agricultural Service. Livestock and Poultry: World Markets and Trade Report (Ukraine Section) – 2022–2025.
10. FAO. Ukraine: Impact of the War on Agriculture and Food Security. (2023). Rome: FAO.
11. European Commission. Pig Meat Market Situation Report. (2024). Brussels.
12. OECD-FAO Agricultural Outlook 2024–2033. (2024). OECD Publishing, Paris.